

WIE MAG JOU NAAKT ZIEN?

In portretsetting - woonkamers, badkamers, slaapkamers - stel ik deze vraag iedere keer opnieuw. Het brengt me naar uitgebreide gesprekken over gedachten en gevoelens rondom naaktheid. En: een complexiteit aan gevoelens van schaamte, kwetsbaarheid, ongemak of vrijheid die daarmee gepaard kunnen gaan. Uiteindelijk is het aan elke geportretteerde zelf om te bepalen in hoeverre de bezoeker hen in deze tentoonstelling naakt mag zien.

In 'Wie mag jou naakt zien?' bevestig ik de plaats van naakt in onze hedendaagse maatschappij. Samen met de mensen in mijn portretten bespreek en verbeeld ik de manieren waarop we omgaan met ons eigen en andermans naakt-zijn. In hoeverre zijn we hier comfortabel mee en waar ligt ieders individuele grens? Tegelijkertijd onderzoek ik hoe mijn project kan bijdragen aan mijn wens om naaktheid in onze samenleving normaler te maken.

Het verbeelden van naakt kent een uitgebreide, gelaagde geschiedenis in de beeldende kunst en media. Een geschiedenis waarin het naakte lichaam werd geïdealiseerd, 'objectief' werd benaderd of juist werd geseksualiseerd¹. Waarin de verbeelding van naakt door de eeuwen heen regelmatig werd verbonden aan religie, of ten dienste stond van de wetenschap. En ook: een geschiedenis waarin de man-vrouw verhouding tussen de afbeelder en de afgebeelde de beeldtraditie in belangrijke mate bepaalde². Wat is de invloed van al deze verschillende contexten op de mate waarin het verbeelden van (en kijken naar) naakt geaccepteerd was - en nog steeds is? Wordt naakt makkelijker verbeeld en geaccepteerd als het als 'functioneel' gezien wordt? En welke rol speelt de man-vrouw (of vrouw-man, man-man of vrouw-vrouw) verhouding vandaag de dag in dit vraagstuk?

¹ In de geschiedenis is de verbeelding van naakt op talloze manieren benaderd. Zo moest bijvoorbeeld de verbeelding van naakt in de Griekse Oudheid voldoen aan de toen geldende schoonheidsidealen. Binnen het Christendom in de Middeleeuwen werd de verbeelding van naakt lange tijd alleen geaccepteerd wanneer het een Bijbels tafereel betrof. Binnen het naturalisme van de negentiende eeuw wilde men het naakte lichaam juist verbeelden zoals het er in werkelijkheid uitzag.

In dit werk wil ik het naakte lichaam tonen 'gewoon zoals het is' en pleit ik voor een 'neutral gaze'. Ik sta kritisch tegenover de censuur van naakt en de verpreutsing die ik rondom dit thema ervaar. Naakt wordt nog te vaak geïdealiseerd en geseksualiseerd: een goed recept voor gevoelens van schaamte en ongemak. In mijn portretten zoek ik daarom naar manieren om weg te blijven bij een duidelijke idealisering of seksualisering van het naakte lichaam. Ik kies voor een rustige, egale belichting waarbij de geportretteerden niet te veel op de voorgrond staan of in de achtergrond verdwijnen. Met 'Wie mag jou naakt zien?' zet ik mijn portretten in om het tonen van naakt gewoner te maken. Ik hoop dat er een bepaald 'gemak' ontstaat rondom naaktheid, waarin de keuze hoe iemand met naaktheid wil omgaan altijd okeë is.

Uiteindelijk zouden we de naakte lichamen hier zo normaal kunnen gaan vinden, dat het ons amper meer opvalt. Dat onze blik zich gaat focussen op andere elementen, zoals de non-verbale communicatie in het naakte lichaam. Het directe contact dat de geportretteerden via de lens met de kijker maken, waarmee ze vertellen over de gesprekken die er in deze portretsetting zijn gevoerd en over hun houding tegenover hun eigen naaktheid. Waarin de geportretteerden zich tot jou wenden en je uitnodigen om na te denken over hoe jij zelf naar naakt kijkt, en hoe er naar jouw eigen naaktheid gekeken mag worden.

- Elsemieke van Essen (1996), fotografe en producent, woonachtig en werkend in Nederland.

² In 1975 introduceert de Britse filmcriticus Laura Mulvey de term 'male gaze'. Ze beargumenteert dat de heteroseksuele 'mannelijke blik' sinds lange tijd de norm is in onze cultuur, met als gevolg dat de verbeelding van vrouwen vaak werd geseksualiseerd. In reactie op de 'male gaze' ontstaat de vraag of er ook zoiets is als een 'female gaze': waarbij een verbeelding wordt beïnvloed door het vrouwelijk perspectief waar vanuit deze wordt gemaakt en bekeken.